

Best practice: Denna artikel har genomgått redaktionell granskning (ej peer-review)

Citera artikeln så här: Grote & Nygren (2025) CPAP-mottagning kapade köerna och fick fler att använda näsmask. *Sömn och Hälsa*, 13, s. 71–74.
<https://doi.org/10.59526/soh.13.41206>

CPAP-mottagning kapade köerna och fick fler att använda näsmask

*Ludger Grote, Professor, lungmedicin, registerhållare SESAR
och Anna Nygren, Sjuksköterska, lungmedicin, registerkoordinator
SESAR*

Hur är det möjligt att öka användandet av näsmask och befuktare med CPAP till över 90 % vid både behandlingsstart och uppföljning av behandlingen? I denna artikel lyfter Svenska sömnapnéregistret (SESAR) ett lyckat exempel av kvalitetsarbete vid CPAP-mottagningen i Linköping.

Ledtiderna har på bara ett fåtal år kortats från 17 månader till en månad innan covidpandemin, alltmedan olika effektiviseringskrav hägrat. Över hela landet skiljer sig köerna stort- och utskrivningsprocessen också. Enligt data från SESAR får i Sverige som helhet under 10 % av patienterna med sömnapné grupputprovning av CPAP.

Kerstin Olsson, på Region Östergötland, är sjuksköterska sen 35 år och arbetar med CPAP-utprovningar på Sömnapnemottagningen i Linköping. Hon berättar att startskottet för att kapa köerna skedde i Västerås, under en nätverksträff om sömnapné. En träff med kollegor från hela landet där det bjöds på föreläsningar om grupputprovningar och maskval och annat som berör sömnapné. Dessutom tid till att nätverka med kollegor runt om i landet och utbyta erfarenheter. Historiskt har mottagningen haft ett särskilt intresse av att följa riktlinjer och enligt Kerstin fördjupa sig att ”läsa av kurvor”. Nätverksträffen fick Kerstin och kollegor mer inspiration med sig hem och det blev startskottet till inledning av förbättringsarbetet.

Tidskriften *Sömn och Hälsa*. ISSN: 2003-234X; e-ISSN: 2003-2501

Copyright: © 2025 Grote & Nygren.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited and the license is stated.

<https://doi.org/10.59526/soh.13.41206>

Vårdförloppet för sömnapné, utkom 2023, som bland annat är baserat på data från SESAR, har sedan lanseringen spelat stor roll för riktlinjerna mottagningen följer. Målet med vårdförloppet är att andelen patienter med välfungerande behandling ska öka och att fler patienter ska känna sig delaktiga i vården. I Linköping på CPAP-mottagningen har kliniken och patienterna tagit stora kliv mot båda: idag sker de flesta CPAP-utprovningar i grupp och patienten involveras tidigt i både utbildning och i utprovningsprocessen.

Kerstin lyfter fler aspekter som avgörande för CPAP-mottagningens goda resultat och glömmar samtidigt inte att Östergötland på samma sätt som andra regioner påverkats av effektiviseringar. Hon ser dessa som skäl att utforska nya vägar:

~

Alla regioner har det just nu tufft ekonomiskt. Därför blir det extra viktigt att se hur vi kan arbeta smartare.

~

Tidiga med digitalisering

Viss rationalisering har dock undvikits. Många kliniker har till exempel fått färre masker att välja på, men här stod kliniken emot. Kerstin nämner också att de haft infrastrukturfördelar i att Region Östergötland var tidiga med att tillgängliggöra data genom molnet när GDPR kom på plats, och passar på att lyfta hur enorm skillnad distansöverföringen gjort CPAP-vården.

En inkluderande vårdprocess

CPAP-mottagningen tycker att de ligger långt fram ”digitalt”. Samtidigt har mottagningen gjort flera saker annorlunda i vårdprocessen. Till att börja med sker mycket av mottagningens interaktion med patienten redan vid första kallelsen, och redan före pandemin valde

mottagningen att samla utförlig information och egeninspelat utbildningsmaterial på sin 1177 sida. Näsmått fångas upp redan vid remissbeträffelsen och insatserna för att beskriva för- och nackdelar med framför allt näs- och helmask är gedigna innan utprovnings. Evidens är ett ledord! Mottagningen lägger vid detta tillfälle också extra krut på att beskriva vilka uppföljningssymtom som patienten kan uppleva, och använder sedan en enkät för att fånga upp hur behandlingen har gått. Melodin är helt enkelt: en väldigt inkluderande vårdprocess.

Tiden är det allra mest särskiljande enligt Kerstin. Mottagningen lägger hela två timmar på själva utprovningstillfället. Sammansättningen av grupperna vid dessa lyfts fram som en betydande fördel: med sex personer åt gången och blandade grupper öppnas för många bra diskussioner och en härlig dynamik. Hur organiseringen och samarbetet ser ut på och runt mottagningen är förstås också en förutsättning för resultaten som fås. Genom tvärprofessionella ronder, nära koppling till forskare, och tätt samarbete i teamen med olika professioner, så hålls upplevelsen för patienterna ihop. Även remitterande enheter är med på banan och engagemanget sömnapnébehandlingarna har spridit sig tack vare flertalet kunskapshöjande insatser. Kerstin intygar att deras ansträngningar burit mycket frukt:

~

Jobbet vi lagt ner har vi sparat in många gånger om!

~

Tror på möjligheter med kunskapsutbyte över regionerna

Trots effektiviseringar har både kvalitet och ledtider förbättrats, men självklart behöver mottagningen hantera utmaningar framåt. I samband med covidpandemin ökade exempelvis köerna något igen, och nu har mottagningen tre månaders väntetid för oprioriterade fall. Bemanningen och möjligheten att behålla engagerade personal är avgörande.

Tidskriften Sömn och Hälsa. ISSN: 2003-234X; e-ISSN: 2003-2501

Copyright: © 2025 Grote & Nygren.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited and the license is stated.

<https://doi.org/10.59526/soh.13.41206>

I dagsläget hotar till exempel både anställningsstopp och bristen på öron-, näs och halsläkare, och Kerstin ser att resurserna för den viktiga upplärningen och utbildningen till patienterna begränsas allt mer. Möjligheterna framöver ser Kerstin ligga i mer kunskapsutbyte över regionerna, spännande nya läkemedel och fler kvalitetsförbättringar tack vare både nya digitala, ”smarta” förutsättningar, vårdförloppet och data ur SESAR.

En tidigare version av denna text är publicerad i SESARS årsrapport.

Referenser

Svenska sömnapnéregistret (SESAR): <https://sesar.registercentrum.se/>

Region Östergötland 1177 Obstruktiv sömnapné:
<https://www.1177.se/Ostergotland/sjukdomar--besvar/lungor-och-luftvagar/andningssvarigheter-och-andningsuppehall/obstruktiv-somnapne/>

Kontakt: *Ludger Grote, ludger.grote@lungall.gu.se
Anna Nygren, anna.nygren@regionvastmanland.se*

ORCID

Ludger Grote: 0000-0002-7405-1682

Datum för inskick: 2025-01-16

Datum för accepterande: 2025-01-18

Datum för publicering: 2025-03-12

Tidskriften Sömn och Hälsa. ISSN: 2003-234X; e-ISSN: 2003-2501

Copyright: © 2025 Grote & Nygren.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited and the license is stated.

<https://doi.org/10.59526/soh.13.41206>